

Inhoudsopgave

Remerciements	iii
Inhoudsopgave	v
Lijst van figuren	xiii
Lijst van tabellen	xv
Inleiding	xix
1 Tekstbegrip	1
1.1 Inleiding	1
1.2 Leesproces en leesproduct	2
1.2.1 Op waarneming gebaseerde processen	2
1.2.2 Begripsprocessen	3
1.3 Tekstbegrip	4
1.3.1 Niveaus van tekstrepresentatie	5
1.3.2 Tekstverwerkingsmodellen	9
1.3.3 Het constructie-integratiemodel	13
1.3.4 Kennis	16
1.3.5 De rol van het geheugen	19
1.4 Tekstbegrip in een vreemde taal	20
1.5 Samenvatting	25
2 Samenhang en cohesie	27
2.1 Inleiding	27
2.2 Samenhang	28
2.3 Cohesie	33
2.3.1 Cohesie en achtergrondkennis	35
2.4 Samenvatting	38
3 Cohesiemarkeerders en connectieven	41
3.1 Inleiding	41
3.2 Cohesiemarkeerders	41

3.3	Discourse markers	43
3.3.1	Kenmerken	46
3.3.2	Classificaties	52
3.3.3	In een notendop	56
3.4	Metadiscursieve markeerders	58
3.4.1	Classificaties	60
3.4.2	In een notendop	64
3.5	Connectieven	65
3.5.1	Classificaties	65
3.6	Samenvatting	68
4	Nederlandse connectieven	71
4.1	Inleiding	71
4.2	Semantiek en pragmatiek van connectieven	71
4.2.1	Procedurele betekenis	71
4.2.2	Pragmatische overlap tussen connectieven en coheren- tierrelaties	72
4.3	Modellen van causaal connectiefgebruik	74
4.3.1	Voorwaarts en achterwaarts causale connectieven . . .	74
4.3.2	Modellen van causaal connectiefgebruik	78
4.4	Modellen van contrastief connectiefgebruik	87
4.4.1	Semantische oppositie, tegengesproken verwachting en concessie	87
4.4.2	Discoursedomeinen	90
4.4.3	Discoursedomeinen en contrastieve interpretaties . . .	91
4.5	Multifunctionaliteit	97
4.6	Monosemie en polysemie	98
4.6.1	Homonymie	99
4.6.2	Monosemie	100
4.6.3	Polysemie	100
4.6.4	Mono- of polysemie? Het geval van connectieven . . .	102
4.7	Causale connectieven onder de loop	106
4.7.1	<i>Omdat</i>	111
4.7.2	<i>Want</i>	112
4.7.3	<i>Dus</i>	115
4.7.4	<i>Daarom</i>	119
4.7.5	<i>Daardoor</i>	122
4.7.6	<i>Doordat</i>	124
4.7.7	<i>Aangezien</i>	124
4.8	Contrastieve connectieven onder de loop	125
4.8.1	<i>Maar</i>	131
4.8.2	<i>Echter</i>	137
4.8.3	<i>Toch</i>	138
4.8.4	<i>Hoewel</i>	140

4.8.5	<i>Ook al</i>	141
4.8.6	<i>Desondanks</i>	143
4.8.7	<i>Daarentegen</i>	144
4.9	Samenvatting	145
5	Experimentele literatuur	147
5.1	Inleiding	147
5.2	Online effecten	148
5.3	Offline effecten	155
5.4	Connectieven en VT-tekstbegrip	162
5.5	Connectieven en Constructie-Integratie	165
5.6	Samenvatting	169
5.7	Onderzoeksdesign	170
6	Connectiefgebruik in het NVT	173
6.1	Inleiding	173
6.1.1	Het Leerdercorpus Nederlands (LCN)	174
6.2	Causale connectieven in het NVT	174
6.2.1	Achterwaarts causale connectieven in het LCN	175
6.2.2	Voorwaarts causale connectieven in het LCN	178
6.2.3	Transfer- en intralinguale hypothese	179
6.2.4	Het specifieke geval van <i>dus</i>	183
6.2.5	In een notendop	189
6.3	Contrastieve connectieven in het NVT	190
6.3.1	Contrastieve connectieven per studiejaar	193
6.3.2	Overgebruik van <i>maar</i>	194
6.3.3	Ondergebruik van <i>echter</i>	198
6.3.4	In een notendop	199
6.4	Samenvatting	200
7	Experiment1: Verwerving	203
7.1	Inleiding	203
7.2	Achtergrond	203
7.2.1	Studies van MT-verwerving	204
7.2.2	Studies van VT-verwerving	209
7.3	Opzet van het experiment	212
7.4	Methode	214
7.4.1	Proefpersonen	216
7.4.2	Procedure	217
7.4.3	Experimenteel ontwerp	217
7.5	Resultaten	217
7.5.1	Grammaticaliteitsbeoordelingstoets	218
7.5.2	‘Maak-de-zin-af’-toets	225
7.5.3	Rationele clozetoets	236

7.6	Discussie	242
7.6.1	Taalbeheersingshypothese	243
7.6.2	Conceptuelecomplexiteitshypothese	243
7.6.3	Syntactischecomplexiteitshypothese	245
7.6.4	Equivalentiehypothese	245
7.6.5	Frequentiehypothese	246
7.6.6	Conclusie	246
8	Experiment 2	249
8.1	Inleiding	249
8.2	Achtergrond	249
8.3	Opzet van het experiment	251
8.4	Methode	252
8.4.1	Proefpersonen	253
8.4.2	Procedure	254
8.4.3	Experimenteel ontwerp	254
8.5	Resultaten	255
8.5.1	Taalvaardigheidstoetsen	255
8.5.2	Experimentele condities	255
8.5.3	Moeilijkheidsgraad	260
8.6	Discussie	262
8.7	Conclusie	264
9	Experiment 3	267
9.1	Inleiding	267
9.2	Achtergrond	267
9.3	Opzet van het experiment	268
9.4	Methode	269
9.4.1	Proefpersonen	271
9.4.2	Procedure	272
9.4.3	Experimenteel ontwerp	272
9.5	Resultaten	273
9.5.1	VT-vaardigheid en connectiefkennis	273
9.5.2	NMT-sprekers	273
9.5.3	NVT-leerders	280
9.5.4	Leesvaardigheid	290
9.6	Discussie	293
9.7	Conclusie	297
10	Conclusie	299
10.1	Theoretische achtergrond	299
10.2	Experimentele achtergrond	300
10.3	Onze studie	301
10.3.1	Doelstellingen	302

10.3.2	Design en methode	302
10.3.3	Resultaten	305
10.4	Discussie	307
10.4.1	In een notendop	317
10.5	Verder werk	317
A	Partikelgebruik van <i>maar</i>	321
B	Connectiefkennistoetsen (Experiment 1)	323
B.1	Grammaticaliteitsbeoordelingstoets	323
B.2	‘Maak-de-zin-af’-toets	332
B.3	Rationele clozetoets	333
B.4	Verbetering van de rationele clozetoets	335
C	Aanvullende tabellen bij Experiment 1	337
C.1	Kennis van voorwaarts en achterwaarts causale connectieven op de grammaticaliteitsbeoordelingstoets	337
C.2	‘Maak-de-zin-af’-toets: onderschikkende voegwoorden vs. ne- venschikkende voegwoorden en voegwoordelijke bijwoorden	338
D	Experimentele teksten bij Experiment 2	339
D.1	Oefentekst	339
D.2	Oefentekst: afleidingstaak	340
D.3	Oefentekst: begripsvragen	340
D.4	Axolotl: connectiefversie	341
D.5	Axolotl: impliciete versie	342
D.6	Axolotl: afleidingstaak	343
D.7	Axolotl: begripsvragen en antwoordsleutel	344
D.8	Gifslangen: connectiefversie	345
D.9	Gifslangen: impliciete versie	346
D.10	Gifslangen: afleidingstaak	347
D.11	Gifslangen: begripsvragen en antwoordsleutel	348
D.12	Meteoor: connectiefversie	349
D.13	Meteoor: impliciete versie	350
D.14	Meteoor: afleidingstaak	351
D.15	Meteoor: begripsvragen en antwoordsleutel	352
D.16	MPS: connectiefversie	353
D.17	MPS: impliciete versie	354
D.18	MPS: afleidingstaak	355
D.19	MPS: begripsvragen en antwoordsleutel	356
D.20	Spijkerbroek: connectiefversie	357
D.21	Spijkerbroek: impliciete versie	358
D.22	Spijkerbroek: afleidingstaak	359
D.23	Spijkerbroek: begripsvragen en antwoordsleutel	360

D.24 Webdokter: connectiefversie	361
D.25 Webdokter: impliciete versie	362
D.26 Webdokter: afleidingstaak	363
D.27 Webdokter: begripsvragen en antwoordsleutel	364
E VT-vaardigheidstoets bij Experiment 2	365
E.1 VT-Leesvaardigheidstoets	365
E.2 Woordenschatstoets	370
F Experimentele teksten bij Experiment 3	375
F.1 Oefentekst	375
F.2 Oefentekst: afleidingstaak	377
F.3 Oefentekst: begripsvragen	378
F.4 Contrastieve relaties-teksten	379
F.4.1 Aardbevingen: connectiefversie	379
F.4.2 Aardbevingen: impliciete versie	380
F.4.3 Aardbevingen: afleidingstaak	381
F.4.4 Aardbevingen: begripsvragen	382
F.4.5 Pompeji: connectiefversie	383
F.4.6 Pompeji: impliciete versie	384
F.4.7 Pompeji: afleidingstaak	385
F.4.8 Pompeji: begripsvragen	386
F.4.9 Uranus: connectiefversie	387
F.4.10 Uranus: impliciete versie	388
F.4.11 Uranus: afleidingstaak	389
F.4.12 Uranus: begripsvragen	390
F.5 Causale relaties-teksten	392
F.5.1 Axolotl: connectiefversie	392
F.5.2 Axolotl: impliciete versie	393
F.5.3 Axolotl: afleidingstaak	394
F.5.4 Axolotl: begripsvragen	395
F.5.5 Bacteriofagen: connectiefversie	396
F.5.6 Bacteriofagen: impliciete versie	397
F.5.7 Bacteriofagen: afleidingstaak	398
F.5.8 Bacteriofagen: begripsvragen	399
F.5.9 Gifslangen: connectiefversie	401
F.5.10 Gifslangen: impliciete versie	402
F.5.11 Gifslangen: afleidingstaak	403
F.5.12 Gifslangen: begripsvragen	404
G Herinneringstaak	407
G.1 Causale relaties-tekst	407
G.2 Contrastieve relaties-tekst	411

INHOUDSOPGAVE

xi

Bibliografie

415

Lijst van figuren

6.1	Soorten coherentierelaties die door <i>dus</i> worden gemarkeerd . . .	186
6.2	<i>Dus</i> in causale contexten	187
6.3	<i>Dus</i> in metadiscursieve contexten	188
6.4	Positie van <i>dus</i> in het LCN en het CNN	189
6.5	Soorten coherentierelaties die door <i>maar</i> worden gemarkeerd	196
6.6	<i>Maar</i> in contrastieve contexten	197
7.1	Volgorde van connectief- en coherentierelatieverwerving . . .	205
7.2	Interactie tussen de kennis van causale en contrastieve connectieven en de taalvaardigheidsgroepen	220
7.3	Interactie van de kennis van achterwaarts causale connectieven met de taalvaardigheidsgroepen	224
7.4	Interactie van de kennis van contrastieve connectieven met de taalvaardigheidsgroepen	231
8.1	XP2: Gemanipuleerde vs. inhoudsvragen in connectief-tekstversies	258
8.2	XP2: Gemanipuleerde vs. inhoudsvragen in impliciete tekstversies	259
8.3	XP2: Gemanipuleerde vragen in connectief- vs. impliciete tekstversies	260
8.4	XP2: Gemiddelde scores per moeilijkheidsgraad van de teksten	262
9.1	XP3: Interactie tussen de tekstversies en de connectiefkennisgroepen	282

Lijst van tabellen

2.1	Taxonomie van coherentierelaties door Sanders, Spooren & Noordman (1992)	32
3.1	De verschillende functies van metadiscourse	62
4.1	Distributietendensen van <i>omdat</i> in een corpus bestaande uit artikelen uit de Volkskrant	76
4.2	Distributietendensen van <i>omdat</i> , <i>doordat</i> en <i>aangezien</i> in een corpus bestaande uit artikelen uit de Volkskrant	77
4.3	Taxonomie van negatieve coherentierelaties	93
4.4	Herziene taxonomie van negatieve coherentierelaties	94
4.5	Frequenties van causale connectieven	107
4.6	Frequenties van contrastieve connectieven	127
4.7	Distributietendensen van <i>maar</i>	131
6.1	Niveaus en aantal woorden in het LCN	174
6.2	De in dit proefschrift gebruikte corpora	175
6.3	Achterwaarts causale connectieven in het LCN	176
6.4	Achterwaarts causale connectieven per studiejaar	177
6.5	Voorwaarts causale connectieven in het LCN	179
6.6	<i>Dus</i> in het LCN	179
6.7	Distributie van <i>omdat</i> , <i>dus</i> , <i>parce que</i> en <i>donc</i>	181
6.8	<i>Dus</i> in het LCN per studiejaar	184
6.9	Contrastieve connectieven in het LCN	191
6.10	Contrastieve connectieven in het LCN per studiejaar	193
6.11	Frequenties van <i>maar</i> + attitudemarkeerders	195
6.12	Frequenties van <i>echter</i>	198
7.1	XP1: proefpersonen	217
7.2	Connectiefkennis per VT-vaardigheidsgroep	218
7.3	Kennis van causale vs. contrastieve connectieven per VT-vaardigheidsgroep	219
7.4	Kennis van connectieven: onderschikkende voegwoorden vs. nevenschikkende voegwoorden en voegwoordelijke bijwoorden	221

7.5	Kennis van connectieven: causale en contrastieve onderschik- kende voegwoorden vs. causale en contrastieve nevenschik- kende voegwoorden en voegwoordelijke bijwoorden	222
7.6	Kennis van connectieven en gebruiksfrequenties in het LCN	222
7.7	Interactie van de kennis van <i>doordat</i> , <i>daardoor</i> en <i>ook al</i> met VT-vaardigheid	223
7.8	Scores op de ‘maak-de-zin-af’-toets	227
7.9	Scores voor causale en contrastieve connectieven op de ‘maak- de-zin-af’-toets (z-scores).	228
7.10	Scores voorwaarts en achterwaarts causale connectieven op de ‘maak-de-zin-af’-toets (z-scores).	228
7.11	Kennis van connectieven (‘maak-de-zin-af’-toets en gebruiksfre- quenties in het LCN)	230
7.12	Interactie van de kennis van <i>doordat</i> , <i>daardoor</i> en <i>ook al</i> met VT-vaardigheid	232
7.13	‘Maak-de-zin-af’-toets: foutenanalyse	233
7.14	‘Maak-de-zin-af’-toets: analyse van de antwoorden van de NVT-leerders (causale connectieven)	235
7.15	‘Maak-de-zin-af’-toets: analyse van de antwoorden van de NVT-leerders (contrastieve connectieven)	235
7.16	Scores op de rationele clozetoets (op 24)	237
7.17	Rationele clozetoets: causale vs. contrastieve connectieven	238
7.18	Rationele clozetoets: onderschikkende voegwoorden vs. ne- venschikkende voegwoorden en voegwoordelijke bijwoorden	239
7.19	Rationele clozetoets: scores per connectief	240
7.20	Rationele clozetoets: foutenanalyse van 2 <i>daarom</i> -fragmenten	241
8.1	XP2: Resultaten op de leesvaardigheids- en woordenschatstoets	255
8.2	XP2: Globale scores	256
8.3	XP2: Scores voor de verschillende tekstversies	257
8.4	XP2: Scores voor de verschillende vraagtypes	258
8.5	XP2: Scores per moeilijkheidsgraad van de teksten	261
8.6	XP2: Interactie tussen moeilijkheidsgraad en tekstconditie	263
9.1	XP3: Connectief- vs. impliciete tekstversies onder de MT- sprekers	274
9.2	XP3: Verschillende vraagtypes onder de MT-sprekers	276
9.3	XP3: Gemiddeld aantal herinnerde proposities per tekst (MT- sprekers)	278
9.4	XP3: Gemiddeld aantal herinnerde proposities per tekstcon- ditie (MT-sprekers)	279
9.5	XP3: Gemiddelde scores per VT-vaardigheidsgroep	280
9.6	XP3: Tekstversies per VT-vaardigheidsgroep	281
9.7	XP3: Tekstversies per connectiefkennissgroep	282

9.8	XP3: Interactie tussen de vraagtypes, de tekstversies en de VT-vaardigheidsgroepen (NVT-leerders)	284
9.9	XP3: Interactie tussen de vraagtypes, de tekstversies en de connectiefkennisgroepen (NVT-leerders)	286
9.10	XP3: Gemiddeld aantal herinnerde proposities per VT-vaardigheidsgroep	288
9.11	XP3: Gemiddeld aantal herinnerde proposities per tekstconditie (NVT-leerders)	290
9.12	XP3: Connectief- vs. impliciete tekstversies per leesvaardigheidsgroep	291
9.13	XP3: Interactie tussen de vraagtypes, de tekstversies en de leesvaardigheidsgroepen	292
9.14	XP3: Gemiddeld aantal herinnerde proposities per leesvaardigheidsgroep	293
A.1	Partikelgebruik van <i>maar</i>	321
C.1	Kennis van voorwaarts vs. achterwaarts causale connectieven per VT-vaardigheidsgroep	337
C.2	Scores voor onderschikkende voegwoorden vs. nevenschikkende voegwoorden en voegwoordelijke bijwoorden op de ‘maak-de-zin-af’-toets	338

